

ռաջ եկածէն . մշակութիւնն ինչուան
դիւրմայն ալ փոխած է . հոն նաւարկու-
թիւնն երկրիս ամեն գօտիներէն բոյսեր
բերած է . այն Եւրոպան՝ ուր ջրշունն
խաղաղութեամբ իր թումբերը և տնակ-
ները կը կանգնէր միայնացեալ գետոց
եզերքը, բազմամարդացած է զօրաւոր
տէրութիւններով, ծածկուած են հունձ-
քերով և պալատներով . այս չափաւոր
թերակղզին՝ մարդկային սեռին մայրա-
քաղաք և տիեզերաց օրէնագիր եղած
է : Եւրոպան աշխարհիս ամեն կողմը
առաջիկայ կը գտուի . և անոր մեծ
ցամաքներուն մէկն՝ ամբողջ մեր գաղ-
թականներով բազմամարդ եղած է .
բարբարոսութիւնն, անապատներն և
արևուն տաքութիւնն՝ ալ պիտի չկա-
րենան քիչ ատենէն զՍփրիկէ ալ մեր
գործօն ձեռնարկութենէն զրկել : Ով-
կիանիս ալ կարծես թէ մեր արուեստ-
ները և օրէնքները կը կոչէ : Ասիոյ ա-
հեղ տարածութիւնն զրեթէ մեր աշ-
խարհակալութիւններէն կոխուած է .
քիչ ժամանակէն Բրիտանական Հընդ-
կաստանն և Ասիական Ռուսաստանն
մէկ մէկու պիտի դպչին, և Զինաց ըն-
դարձակ սակայն տկար ինքնակալու-
թիւնը պիտի չկարենայ մեր ազդեցու-
թեանը դէմ կենալ թէ և դիմանայ մեր
դինուցը : Բովանդակ Ովկիանոս՝ Եւրո-
պացւոց կամ Եւրոպայի գաղթականացը
սեփական կալուած է . մինչդեռ աշխար-
հիս միւս մասանց ամենէն կիրթ ազգերն
անգամ չեն համարձակեր իրենց ա-
փունքներէն հեռանալ, մեր դիմադրաւ
նաւորները մէկ բեռէն ինչուան մէկ-
ալ բեռ . կ'երթան այն ճամբաներով
զոր աշխարհագիրք իրենց սենեկաց մէջ
կը գծեն : Միայն մենք մինչև բնութեան
սոսկալի ուժերն իսկ մեր կամաց կը հպա-
տակեցնենք . երկրիս կայծակն պատե-
րազմողաց ձեռքն է . երկնքին կայծակն
ալ կապուած կ'ինկնայ մեր գիտնոց
ոտքը : Մենք մթնոլորտին ալ տիրելու
կը ջանանք . և եթէ դեռ ամպերն ալ
ալեաց պէս ոտքով չենք կոխեր, եթէ
դեռ չենք կըրնար մարմիննիս կորզել
այն կապերէն՝ որ այս մոլորակիս հետ

զմեղ կը կապեն, գոնէ մեր անմահ և
ազատ մտածութիւնն՝ կը գրկէ միջո-
ցաց և դարուց ընդարձակութիւնները :
Գիտութեան ծառն մեր սեփական ժա-
ռանգութիւնն է, և միայն մենք գի-
տենք թէ զայն միշտ պահելու հնարքը,
և թէ անոր պտուղները կատարելագոր-
ծելու գաղտնիքը :

ՄԱԼԴԸ-ՊԵՏԵՐ

ՀԻՆԳ ՇԱՐԱԹ ՕԴԱՊԱՐԿԻ ՄԷՋ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՑ ԱՆԳԴԻԱՑԻՈՑ

ՅԱՓՐԻԿԷ

(Տես երես 51)

ԳԼՈՒԽ Ը .

Ճոյիկ կարևորութիւնը . — Բիզոյիտիկ հրա-
մանատարը . — Քենեդիտիկ զինարարը . —
Հրաժեշտի ձաշը . — Փետրուարի 21-ին
յուն . — Տորդոյիկ ուսումնական գումա-
րումները . — Տիւրքիայի, Լիվիկայի . —
Օդայիկ ձաւապարհորդութեան մանրամասն-
քը . — Քենեդիտի լեկու բանադատում :

Փետրուարի 10-ին պատրաստութիւն-
ները լմննալու մօտ էին, գունտերը՝ մէ-
կը միւսին մէջ ամբողջութեամբ բոլորովին
լմնեցած պատրաստ էին . իրենց մէջը լե-
ցուած օդոյ սաստիկ ճնշման մը կըցեր
էին դիմանալ, և այս փորձը աղէկ վըս-
տահութիւն մը կու տար անոնց ամբու-
թեանը վրայ, միանգամայն և կը վկայէր
անոնց շինութեանն համար եղած խնա-
մոց ճշգրտութեանը :

Ճոյ ուրախութենէն ինքիրմէ գուրս
եղած էր . անգաղար իրիք Սղրիդէն
Միչէլլ պարոններուն գործարանը կ'եր-
թար, միշտ բազմազրաղ, այլ միշտ ծի-
ծաղերես, յօժարակամ այս գործիս
վրայօք տեղեկութիւններ տալու անոնց՝
որ իրմէն չէին խնդրեր, և ամենէն
աւելի պարծենալով՝ որ տիրոջը պիտոր
ընկերանար : Կարծեմ՝ նաև որ օդապա-
րիկը ցուցնելով ու տղքդորին մտածու-
թիւններն ու յատակագիծը մեկնելով,

և նաև այս ետքինս կիսաբաց պատուհանէ մը կամ ճամբաներէն անցած ժամանակը՝ ցուցնելով, քաջ երիտասարդը քանի մը կէս-պսակներ կարող եղաւ շահելու. բայց ասոր համար զինքը արհամարհելու չենք. շատ իրաւունք ունէր իր ժամանակակիցներուն հետաքրքրութիւնն ու զարմանքը՝ իր շահին օգտեցնելու:

Փետրուարի 16ին Ռիզոյիշդը եկաւ Կրինիշի առջին խարիսխ ձգեց: Ութ հարիւր տակառաչափ ընդունակութիւն պտուտակաւոր շոգենաւ մըն էր, աղէկ քալող, որուն յանձն եղած էր բւեռաշին կողմերը գտնուող Սըր ճէյմս Բօսի ետքի արշաւանքին պաշարները նորոգելու: Անոր հրամանատարը Բէնէդ անուամբ ազնուաբարոյ մարդ մը կը համարուէր. զտոբդորը շատոնցունէ կը ճանչնար և կը յարգէր, ուստի և անոր այս ճամբորդութեանը վրայ մասնաւոր փոյթ մը կը ցուցնէր: Այս Բէնէդ հրամանատարը իր մորթին տակը աւելի ուսումնական մէկ մը կը բովանդակէր՝ քան թէ զինուորական մը. բայց և այնպէս այդ ձիւրքը արգելք մը չէր ըլլար իր նաւուն վրայ չորս կարճահասակ խոշոր թնդանօթներ կրելու, որ երբեք մէկու մը փնաս ըրած չունէին, և միայն ամենախաղաղ շառաչմունքներու կը ծառայէին:

Ռիզոյիշդին նաւախորշը անանկ տըրամադրուեցաւ՝ որ մէջը օդապարիկը զետեղուի, ուր փետրուարի 18ին ամենամեծ զգուշութիւններով փոխադրուեցաւ. և նաւուն խորշին յատակը անանկ ամբարեցին զայն՝ որ ամենայն վտանգէ ազատ ըլլայ. նաւակը և անոր վերաբերեալ բաները, խարիսխները, չուանները, պաշարները, ջրի արկղերը՝ որ տեղը հասնելէն ետքը պիտոր լեցընէին. բոլորը Ֆէրկըսընի աչքին առջև տեղերնին զետեղուեցան:

Ջրածին կազին շինութեանը համար՝ տասը տակառ ծծմբային թթու առին և տասը տակառ հին երկաթեղէն: Այս չափը պէտք եղածէն աւելի էր, բայց պէտք էր կարելի եղած կորուստնե-

րուն դէմն առնելու պատրաստ գտնուիլ: Կազը շինելու որոշուած կազմարանը, որ երեսնիւ չափ տակառներէ կը բաղկանար, նաւախորշին յատակը զետեղուեցաւ:

Այս ամեն պատրաստութիւնները փետրուարի 18ին իրիկուան ատեն լմնցան: Տոբդոր Ֆէրկըսընի և իր բարեկամ Քէննըտիին համար երկու հանգիստ սենեկախորշ պատրաստուած էր: Քէննըտի թէպէտ և կ'երգնուր՝ որ տոբդորին հետ պիտոր չերթայ, 'ի վերայ այսր ամենայնի զինուց կատարեալ զինարանով մը շոգենաւը մտաւ, որոնց մէջ երկու գեղեցիկ կրկնահարացաններ կային, որ յետակողմէն կը լեցուէին, և ամենակատարեալ քարապինա մը՝ որ Էտիմպուրկի Փըրտի Մուրի և Տիքսընի գործարանին չէնք էր. այսպիսի ճարտարաշէն զէնքով մը դժուարին բան մը չէր որսորդին երկու հազար քայլ հեռաւորութենէ այծեման մը աչքին մէջ գնտակ մը զարնել. ասկէ զատ վեց հարուածի երկու յընթիւր քօյդ առաւ անակնկալ պիտոյից համար. իր վառօդանօթը, իր հրացանի փամբշտիկներուն քսակը, իր կապարն ու գնտակները, որ բաւական առատութեամբ էին, տոբդորին որոշած ծանրութեան չափէն վեր չէին ելլեր:

Երբեք ճանապարհորդքն փետրուարի 19ին նաւը փոխադրուեցան՝ ուր մեծ պատուով ընդունուեցան նաւապետէն և անոր սպաններէն. տոբդորը՝ միշտ իր նոյն պաղ կերպարանօք, մէկ հատիկ փոյթ՝ իր արշաւանքն ունենալուն, Տիքը՝ յուզեալ յիրաւի, այլ առանց երեւցնել ուզելու, և ճոն խայտալով, ոստոստելով, և միանգամայն ծիծաղաշարժ խօսակցութիւններ ընելով. շուտ մը ստորակայ սպայից կայանին խեղկատակն եղաւ, ուր խորշ մը իրեն համար պահուած էր:

Փետրուարի 20ին Ալխարհագրական արքունի ընկերութիւնը հրաժեշտի մեծ ճաշ մը տուաւ տոբդոր Ֆէրկըսընի և Քէննըտիի: Բէնէդ հրամանատարը և իր սպանները ներկայ էին նոյն ճաշին,

որ շատ ոգևորեալ եղաւ, և շողմարար գինարբութիւնքն իսկ խիստ առատ. կենդանութեան մաղթանաց բաժակնե-
րը առատաղեղ հնչուեցան, ամենայն սեղանակցաց հարիւրամեայ կենդանու-
թեան պարգևը ապահովցնելու դիտ-
մամբ: Պարոն Փրանկիս Մ... նախա-
գահ նստած էր սեղանին, որուն ոգիքը
թէպէտ ուրախութեամբ յուզեալ էին,
այլ ինքզինքը զուսպ ունելով կատա-
րեալ ծանրաբարոյութիւն մը կ'երևցը-
նէր:

Ի մեծ դարմանա Տիբ ֆէննըտիի, բա-
քոսեան մաղթանաց մեծ մաս մըն ալ
իր անձին ուղղուեցան. յետ «պար-
ծանք Անգղիոյ անվեհերն Ֆէրկըսընի»
կենաց խմելէն, պէտք եղաւ խմել
«վասն ոչ նուազ արիասրտին ֆէննը-
տեայ, անոր յանդուգն ընկերոջ» կե-
նացը:

Տիբ չիկնեցաւ, և ընկերութիւնը զայն
պարկեշտութիւն համարեց. ուստի և
ծափահարութիւնքն կրկնուեցան, ու
րուն վրայ Տիբ ալ աւելի կարմրեցաւ:

Պտղոց և քաղցրաւենեաց ժամանակ
թագուհւոյն կողմանէ պատգամաւո-
րութիւն մը հասաւ. երկու ճանապարհ-
հորդաց մեծարանք ընելով, անոնց ձեռ-
նարկութեանը յաջող եկք մը կը մաղ-
թէր:

Եւ այս դարձեալ առիթ մը եղաւ
բաժակաց հնչիւնը լսեցընելու՝ ի պատիւ
նորին «Յոյժ Շնորհաշուք վեհափա-
ռութեանը»: Կէս զիշերին, յետ սրտա-
շարժ երթայք բարոյներէ ու ձեռաց
ջերմ սեղմելներէ, սեղանակիցք մէկ-
մէկէ հրաժարեցան:

Բիզօյիշդիմ մակոյկները Ուէստմինս-
դրի առջև կը սպասէին. հրամանա-
տարը՝ իր ճամբորդներովն ու սպանե-
րովը մէջը մտաւ, ու թայմզին սրար-
շաւ հոսանքը զիրենք դէպ 'ի կրինիչ
վարեց:

Ժամը մէկին, նաւուն վրայ ամենայն
ոք կը ննջէր:

Կը շարունակուի:

ՄԱՀ ԿԵՍԱՐՈՒ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

(Տես էրես 61)

ՀԱՆԴԷՍ Բ

Սրահ

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա

ԱՅՏՈՒՌՈՍ, ԲՐՈՒՏՈՍ

ԱՅՏ. Այդ քո խորիստ արհամարհութիւն, այդ
քո յանդուգն ժպրհութիւն ոչ յառաքինութե-
նէ ինչ է, այլ 'ի վայրենի գազանութենէ. ոչ
պարտ էր քեզ խոնարհել անկանել առաջի գթու-
թեան և զօրութեան Կեսարու. և կամ գոնեայ
չէր արժան ունին մատուցանել նմա. այլ աւանդ,
զի ոչ գիտէ Բրուտոս՝ թէ յուսմէ՛ խորշի, յուս-
մէ՛ վտարանջէ. և հեծէր արդեօք թէ խելամուտ
էր:

ԲՐՈՒ. Շատ է ինձ հեծութիւնս, զոր հեծեմ արդ-
'ի բանս քո. այ վատ արանց, անշնորհ քաղա-
քացի, թշնամի Հռովմայ 'ի քէն մասնելոյ. զի՛
խնդրես, աղէ ասա. խաբէ՛լ թերեւս և կամ որսալ
զԲրուտոս. երթ յինէն, 'ի բաց կաց. երթ բազ-
մեաց՝ գողալով ընդ ձեռամբ բռնաւորին՝ որ ճմլէ
զքեզ. նշաւակեցան այսուհետև հաղթք քո. ծա-
ւայութեան ցանկութեամբ հաշիս, հէգ և թը-
շուառական. և միթէ Հռովմայեցի՛ իցես դու,
գո՛ւ և հիւպատոս, այ անարժան:

ԱՅՏ. Մարդ եմ ես, Բրուտէ, և մտերիմ բարե-
կամ. ոչ խնդրեմ առաքինութիւն մեծ քան զայսո-
սիկ. իսկ դու՝ որ գիւցազնութեան թեկն ածես,
բարբարոս ես անմարդի, և այդ քո լրբենի գո-
ւողութիւն խնդրէ զառաքինութիւն, զի տացէ
զնա յահ և յերկիւղ և յատելութիւն. «Ելանէ»:

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ

ԲՐՈՒՏՈՍ

Բուռն է ինձ, ով գիւք, 'ի թշնամանող լեզուէն.
այ պաերասան թռնալից բերան. ահաւասիկ
կարծեցեալ հիմունք տառապեալ իմոց հայ-
րենեաց. ահա ձեր յաջորդք, զիւցազնացեալքդ
'իեկոյք և Ովբատիոյք. և դու անաչառ վրէժ-
խընդիր օրինաց Հռովմայ՝ արիւն իմ, իմն Բրու-
տէ. զինչ այլ մնաց մեզ 'ի փառաց անտի Հռով-
մայ. ամենայն ոք ահիւ գողութեամբ մատուցեալ
համբուրէ զանօրէն ձեռն բռնաւորին՝ որ զմեզ
առ հասարակ զորդիս Հռովմայ յերկաթս դերէ:
Կեսար, բարձ 'ի մէնջ և զառաքինութիւն ան-
գամ, և ես արդ զՀռովմ խնդրեմ, և զՀռովմ ես
ոչ գտանեմ: Աղէ դուք վեհազուն ծնունդք Հռով-
մայ՝ զորոց աչք իմ տեսին զմահ սիրելեաց, և զո-
րոց արդ զոտս արտասուօք թանամ 'ի պատկեր
փառաց. ով դու արիդ Պոմպէոս, դու աստուա-
ծացեալ հոգի Կատովնի, և դու Շիսլոն զիւցա-